

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Hur arbetar man med elever i behov av särskilt stöd
i den spanska grundskolan?

Tuula Pelas

Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Specialpedagogiska programmet 90 hp
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	HT 2008 halvfart
Handledare:	Anders Hill
Examinator:	Girma Berhanu

Sammanfattning

Arbetets art:	Examensuppsats, 15 Hp, Specialpedagogiska programmet, 2009
Titel:	Hur arbetar man med elever i behov av särskilt stöd i den spanska grundskolan?
Författare:	Tuula Pelas
Handledare:	Anders Hill
Examinator:	Girma Berhanu
Uppsats nr:	

Syfte

Syftet med arbetet är att göra en jämförande studie mellan vad de spanska styrdokumenterna förordar och hur den faktiska verkligheten ser ut när det gäller arbetet med elever i behov av särskilt stöd i den spanska grundskolan.

Metod

Jag har gjort en kvalitativ studie genom enkäter och intervjuer, för att ta reda på hur de spanska pedagogerna arbetar med elever i behov av särskilt stöd. Då detta är en kvalitativ undersökning har enkäterna endast använts som introduktion inför intervjuerna.

Metoden i undersökningen har dels varit att lämna ut en enkät till sju pedagoger och tre föräldrar, dels att göra djupintervjuer. Totalt har pedagoger från sex skolor i Madridområdet deltagit, där tre av skolorna är privatskolor och de övriga tre kommunala. Enkäterna har föregått intervjuerna, där förtydliganden och fördjupning av enkätsvaren kunnat göras.

Resultat

Undersökningen har tydligt visat att det finns en rad specialpedagogiska insatser för elever i behov av särskilt stöd i den spanska grundskolan. Det mesta handlar dock om att åtgärderna riktas mot eleven.

Någon direkt handledning av pedagogerna förekommer inte, mer än att de specialteam som finns i alla kommuner och som är behjälpliga med att göra modifieringar av kursplanerna för de elever som inte uppnår målen. Specialteamerna eller rådgivarna skriver dessa planer efter att man först gjort en rad undersökningar och diagnoser av dessa elever. Föräldrarna tillfrågades mycket lite om de insatser som görs i skolan för deras barn.

Stödåtgärderna kan vara i form av stödundervisning i liten grupp i matematik eller spanska, undervisning i studieteknik eller att eleven stannar kvar ett år i samma årskurs. Stödundervisningen kan ske under någon förlängd rast under skoldagen eller direkt efter ordinarie undervisnings slut på eftermiddagen.

Det föreslås också att familjen själv anlitar någon lärare privat för extra studier i hemmet.

Denna undersökning vänder sig i första hand till de pedagoger och specialpedagoger vilka arbetar eller planerar att arbeta i svenska skolor i Spanien. Naturligtvis kan det även vara av intresse för pedagoger i Sverige, vilka önskar få inblick i hur andra länder bedriver undervisning för elever i behov av särskilt stöd.

Innehållsförteckning

1	Inledning och problemområde	1
2	Litteraturgenomgång och teoretisk förankring.....	2
2.1	Läroplan för det Spanska skolsystemet	2
2.2	Specialundervisning i det spanska utbildningssystemet	2
2.3	Elever i särskilda undervisningsgrupper.....	3
2.4	Salamancadeklarationen	3
2.5	Teoretisk förankring	4
3	Syfte	5
3.1	Frågeställning	5
4	Metod	5
4.1	Metodval.....	5
4.2	Urval och beskrivning av undersökningsgruppen	6
4.3	Genomförande	7
4.4	Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet	7
4.5	Etik.....	8
5	Resultat/analys	8
5.1	Spanska styrdokumentet	8
5.1.1	Vilka är elever i behov av särskilt stöd?	9
5.1.2	Hur arbetar pedagogerna med elever i behov av särskilt stöd och hur organiserar man stödet för elever i behov av särskilt stöd?.....	9
5.1.3	Finns det specialpedagoger/speciallärare?	10
5.1.4	Vilken utbildning har lärare som arbetar med dessa elever?	11
5.2	Enkät- och intervjuresultat.....	11
5.2.1	Vilka är elever i behov av särskilt stöd?	11
5.2.2	Hur arbetar pedagogerna med elever i behov av särskilt stöd?.....	12
5.2.3	Finns det specialpedagoger/speciallärare?	13
5.2.4	Hur organiserar man stödet för elever i behov av särskilt stöd?	13
5.2.5	Vilken utbildning har lärare som arbetar med dessa elever?	16
6	Diskussion och slutord	16
6.1	Metodreflektion	16
6.2	Vilka är elever i behov av särskilt stöd?.....	16
6.3	Hur sker stödundervisningen?	18
6.4	Kunskapssyn i den spanska grundskolan.....	20
6.5	Specialpedagogiska uppgifter.....	20
6.6	Förslag till fortsatt forskning	21
6.7	Specialpedagogiska lärdomar av undersökningen.....	21
6.8	Slutord	22
	Referenser.....	23
	Bilagor	- 1 -
	A. Enkätundersökning.....	- 1 -
	B. Encuesta de investigación.....	- 3 -
	C. Enkät svar	- 7 -
	D. Spanska skolsystemet	- 8 -

1 Inledning och problemområde

Jag arbetar sedan hösten 2006 på Skandinaviska skolan i Madrid, Spanien. Just nu är jag också i slutskedet av min utbildning till specialpedagog.

Under mina tidigare tjänstgöringar har jag sett speciallärare och specialpedagoger arbeta på en rad olika sätt.

På en av mina tidigare skolor arbetade jag och specialpedagogen ganska nära varandra då hon var knuten till samma arbetslag som jag. Hon gjorde upp tider med oss i arbetslaget då hon gav oss handledning. Emellanåt arbetade hon också med enskilda elever eller mindre elevgrupper. Specialpedagogerna på denna skola deltog också vid en del utvecklingssamtal.

Specialpedagogen på den skola där jag därefter arbetade fokuserade mera på arbetet med enskilda elever, skrev alla testdiagnoser, men gav ingen direkt handledning. Hon arbetade tillsammans med skolledningen i ledningsgruppen.

Efter de här erfarenheterna blev jag intresserad av att undersöka hur det specialpedagogiska stödet är utformat för de spanska elever som är i behov av särskilt stöd.

Som pedagog på Skandinaviska Skolan arbetar man efter de svenska styrdokumenterna, men måste även ta hänsyn till de spanska styrdokumenterna för skolväsendet. Det är viktigt att man, som svensk pedagog och specialpedagog, känner till hur man i spanska skolor arbetar med elever i allmänhet och elever i behov av särskilt stöd i synnerhet.

Ytterligare en anledning till mitt val av område att studera var att en del elever går över från spanska skolor till Skandinaviska Skolan eller av olika orsaker byter från vår skola till en spansk grundskola.

Enligt den svenska Grundskoleförordningen (1994), har man också påtalat att undervisningen för elever i behov av särskilt stöd bör i första hand ske i den reguljära undervisningsgruppen. Detta är också mycket tydligt skrivet i Salamancadeklarationen (1994) där representanter från 92 regeringar diskuterade integrerad undervisning. I utredningen om lärarutbildningen, (SOU 1999:63) poängteras detta också mycket tydligt.

Integrerad undervisning har diskuterats en hel del inom det svenska skolväsendet trots att Grundskoleförordningen redan för 14 år sedan fastslog vad som gäller. Hur diskussionen går och hur specialpedagogiken ter sig i Spanien, med tanke på den för många länder gemensamma Salamancadeklarationen var också intressant att ta del av.

Det spanska skolsystemet är i princip uppdelat som det svenska skolsystemet, dock sammanförs två årskurser i en cykel, så att årskurs 1 och 2 bildar första cykeln inom Educación Primaria, årskurs 3 och 4 bildar andra cykeln och årskurs 5 och 6 bildar tredje cykeln. Educación Secundaria Obligatoria (ESO) innehåller motsvarande årskurs 7 och 8 i första cykeln och motsvarande årskurs 9 och första året på gymnasiet i andra cykeln.

Förskolan, Educación Infantil delas upp för åldrarna 0-5 år i två cykler. Grundskolan påbörjas alltså det år när eleven fyller 6 år och avslutas efter 10 år, eller det år när eleven fyller 16 år.

Läroplanen för grundskollärarna för år 1 – 6 är, enligt en av de tillfrågade, den enda längre läroplan som förekommer inom Spanska skolväsendet. Denna utbildning är tre-årig. Lärare på de högre stadierna har först en ämnesutbildning på fem år för att sedan under tre månader avlägga vissa teoretiska pedagogiska prov. Därefter har de behörighet för att undervisa på motsvarande år 7-9 och gymnasiet.

2 Litteraturgenomgång och teoretisk förankring

Under denna rubrik tas definitioner av elever i behov av särskilt stöd upp och texter ur de spanska styrdokumenterna som har relevans för studien. Vidare redogörs för vilken forskning som belyser detta område.

2.1 Läroplan för det Spanska skolsystemet

Den litteratur som användes var givetvis det spanska styrdokumentet, *Spanish Education system* (2002). Särskilt intressant var vad styrdokumentet säger om elever i behov av särskilt stöd. De åtgärder som finns till förfogande för dessa elever presenteras i kapitel 5.

I inledningen nämns det rådgivande systemet, åtgärder för att uppmärksamma mångfald eller socialt och kulturellt underprivilegierade elever, likaså hur man kan upptäcka elever med specialundervisningsbehov uppkomna på grund av personlig oförmåga eller intellektuell begåvning.

Här nämns också att grunden inom utbildningssystemet är den professionella rådgivningen och de formella faktorer som borgar för en kvalitet i undervisningen.

LOGSE (Organic Act 9/1990 on the General Organisation of the Education System), som reglerar utbildningsväsendet på nivåerna under universitetsnivå, beslutar också om reglerna för hur rådgivning ska gå till. Denna rådgivning kan ges på tre olika nivåer, nämligen på klassrums- eller elevgruppsnivå, på skol- eller utbildningsanstaltsnivå, men även övergripande för hela skolsystemet.

2.2 Specialundervisning i det spanska utbildningssystemet

Vidare har jag tagit del av en rapport om undervisning i de spanska skolorna, *Special education within the education system* (2006), gjord av The European Agency for Development in special needs education.

I denna rapport kan man även se vilka som kan komma ifråga när det gäller specialundervisning:

The term special educational needs refer precisely to the pupils described below. The Law specifies pupils with special educational needs as those who at some time in their schooling, or over the entire course, and in particular during assessment, need certain support measures and specific educational attention either because they have physical, psychological or sensory disabilities, serious behavioural disorders, or are in unfavourable social or cultural situations. (Special education within the education system, 2006)

Frågan om var elever i behov av särskilt stöd ska undervisas tas också upp i rapporten. Här menar man att undervisningen helst ska ges inom klassens ram och med utgångspunkt i varje elevs kapacitet.

En åtgärd som beskrivs för att tillmötesgå elever i behov av särskilt stöd är att minska gruppstorleken. Om det i en grupp finns elever med hörselnedsättning ska gruppen minskas till 10 – 12 elever. Har någon elev ett annat fysiskt handikapp får gruppstorleken minskas ner till 8 – 12 elever. I de grupper där det finns elever med multihandikapp får gruppstorleken vara mel-

lan 6 och 8 elever och i de grupper där autistiska elever eller elever med grava personliga problem finns får gruppstorleken vara 3 -5 elever.

2.3 Elever i särskilda undervisningsgrupper

Forskningsrapporten, *Elever i särskilda undervisningsgrupper* (Szönyi, 2007), visar också på att elevernas resultat blir bättre med en mera mångsidig undervisning och med större intresse som följd. Inkluderingen innebär också att de elever som är i behov av stöd också på detta sätt får större kunskapsutmaningar och tillgång till flera sociala sammanhang. Szönyi pekar på att mindre undervisningsgrupper ofta upplevs positivt och tilltalande för elever, samtidigt som denna exkludering kan ge negativa effekter på elevens självbild, minska elevens eget ansvar och förhindra denne från utmaningar som leder framåt. Författaren drar slutsatsen att den mindre gruppen trots dess fördelar förhindrar att elevernas intresse och nyfikenhet ökar. Samtidigt minskar också tillgången till flera sociala sammanhang.

Att undervisas integrerat medför också att förväntningarna ökar och därmed utvecklingsmöjligheterna, vilket är positivt.

När det gäller den sociala aspekten i form av kamratrelationer så pekar forskningen på att grupptillhörigheten formar förväntningarna. Om man går i segregerad grupp umgås man även på fritiden med andra med liknande funktionsnedsättning. Går man integrerat väljer man att helst umgås med andra som inte har funktionsnedsättning. (Szönyi, 2007)

2.4 Salamancadeklarationen

I *Salamancadeklaration* (1994) som togs gemensamt av 92 olika regeringars delegater fastslogs att elever i behov av särskilt stöd skall ha tillgång till ordinarie skolor med en pedagogik som sätter barnet i centrum för att tillgodose dess behov (s. 9).

En central fråga i deklarationen är att stöd till elever i behov av särskilt stöd är att den endast i undantagsfall ska ges i särskild lokal. Alla deltagande regeringar uppmanas att i lag reglera att undervisningen skall vara integrerad.

Föräldrarnas roll i samband med specialpedagogiska insatser understryks tydligt:

Föräldrarna har en given rätt att bli rådfrågade om den utbildningsform som är bäst lämpad med hänsyn till deras barns behov, förhållanden och ambitioner. (Salamancadeklarationen, 1994, s.13)

Vilka barn som är berättigade till stöd är också ganska tydligt definierat:

I anslutning till föreliggande handlingsram avses med uttrycket "specialundervisning" eller "undervisning av elever med behov av särskilt stöd" undervisning av alla de barn och ungdomar vilkas behov härrör ur funktionshinder eller inlärningssvårigheter. Många barn upplever inlärningssvårigheter och har alltså någon gång under sin skoltid särskilda pedagogiska behov. Skolorna måste finna vägar när det gäller att med lyckat resultat ge undervisning åt alla barn, däribland dem som har svåra skador och funktionshinder. Vad enkäterna och intervjuerna visade hur specialpedagogiska arbetet bedrivs. (Salamancadeklarationen, 1994, s.14)

Var stödet ska ges för att ge bäst resultat är klart enligt deklarationen:

Erfarenheten i många länder visar att integreringen av barn och ungdomar med behov av särskilt stöd i undervisningen bäst uppnås inom reguljära skolor som betjänar alla barn i ett lokalsamhälle. Det är i detta sammanhang som elever med behov av särskilt stöd kan uppnå de bästa inlärningsresultaten och delaktighet i samhället. (Salamancadeklarationen, 1994, s.16)

Ytterligare en anledning till att undervisningen ska ske integrerad är:

Inom de integrerade skolorna skall barn med behov av särskilt stöd få allt det extra stöd de eventuellt behöver för att de skall kunna undervisas på ett effektivt sätt. Integrerad skolgång är det effektivaste sättet att bygga upp en solidaritet mellan barn med behov av särskilt stöd och deras kamrater. Att sända barn till särskilda skolor – eller att sammanföra dem i specialklasser eller avdelningar inom en viss skola på varaktig basis – bör vara en undantagslösning. (Salamancadeklarationen, 1994, s.17)

2.5 Teoretisk förankring

Skolverket har gett ut en antologi, *Att arbeta med särskilt stöd - några perspektiv* (2002), skriven av fem olika författare, som med hjälp av teorier och forskning visar på hur undervisningen för elever i behov av särskilt stöd bör genomföras för att vara framgångsrik. Den handlar också om att skolorna ska fullgöra sitt uppdrag att erbjuda en likvärdig skola för alla i allmänhet och för elever i behov av särskilt stöd i synnerhet.

Lars H Gustafsson skriver under rubriken *Barns möjligheter*, att man tidigare talade om ” barn med särskilda behov”. Efter hand började många att ifrågasätta uttrycket och man frågade sig om det verkligen finns ” särskilda behov”? Var det inte snarare så att alla barn i grund har samma behov, men att olika barn behöver olika former av stöd för att behoven ska bli uppfyllda? Så fick vi begreppet ” barn i behov av särskilt stöd” .

Diskussioner fortsätter om begreppet ” barn i behov av särskilt stöd”, och om det är en riktig bild av verkligheten? ”Är det inte snarare så att alla barn har behov av särskilt stöd ibland?” Gustafsson menar att ett av problemen med såväl traditionell diagnostik, som med talet om barn i behov av särskilt stöd, är att barnets begränsningar sätts i fokus, inte barnets möjligheter.

Susanne Holmsten betonar under rubriken *Ett psykosocialt perspektiv betonar samspelet mellan individen och omgivningen*, att individen påverkas av sin omgivning och även själv kan påverka sin omgivning. ”Ett psykosocialt perspektiv innebär en medvetenhet om att mänsklig förändring och utveckling är möjligt och att omgivningen kan möjliggöra eller omöjliggöra för individen att utvecklas” (s. 52).

Utifrån egen och andras forskning har hon kommit fram till att alla elever behöver stöd på olika sätt, men att vissa elever är i behov av, och har rätt till, mer stöd än andra. Orsaken till barnens behov av stöd kan bero på många olika svårigheter och kan vara tillfälliga, ämnesanknutna, psykologiska, fysiska och så vidare. Hur skolpersonalen kan anpassa miljön är avgörande för hur stort hinder svårigheterna utgör för elevens lärande.

Holmsten skriver också att begreppet ” elever i behov av särskilt stöd” är ett begrepp som avser att betona miljöns betydelse på grupp- och organisationsnivå.

När det gäller vilka rutiner kommunerna har när man upprättar åtgärdsprogram, anser hon att man bör klargöra vilket fokus programmen har och om man tar hänsyn till omgivningens påverkan och andra faktorer, liksom elevens relation. Holmsten anser att det är mycket viktigt att man tittar på i vilken utsträckning elever och föräldrar är delaktiga i framställandet av åtgärdsprogrammet och hur ofta och på vilket sätt man gör uppföljning och revidering av detta.

Hon understryker flera gånger det sociala samspelet genom att påtala att alla människor har behov av att få och ge kärlek och omsorg, känna trygghet och vara aktiva och skapande. Varje

individ har också behov av att förstå och själv påverka sin situation. En individs utveckling, menar Holmsten, är beroende av det sociala samspelet med andra.

När det gäller dialogen mellan föräldrar och skolpersonal menar Holmsten att ett fungerande samtal är en dialog, som leder till ökad förståelse för varandra och där föräldern upplever att man kan lita på och känna förtroende för personalen. Föräldrarna ska mötas av personal i skolan som förstår och ser och inför vilka de, föräldrarna, vågar avslöja sina tillkortakommanden och få stöd ifrån. Författaren har i studier kommit fram till att föräldrarna önskar lärare som är stabila och vidsynta med empati och som förstår att fokusera på individen och dess förmågor istället för dess brister och svårigheter.

Holmsten har också kommit fram till att ett fungerande samspel mellan elev och lärare är grunden för att eleverna ska känna trygghet i skolan och få en optimal inlärningssituation. Hon stödjer också sin studie på Olga Dystes teorier om det flerstämmiga klassrummet där en fungerande dialog karaktäriseras av samspel och som är avgörande för elevers lärande.

3 Syfte

Syftet med arbetet är att göra en jämförelse mellan vad de spanska styrdokumenterna förordar och hur den faktiska verkligheten ser ut när det gäller arbetet med elever i behov av särskilt stöd i den spanska grundskolan.

Utgångspunkt för undersökningen är vad de spanska pedagogerna svarade på de frågor som jag ställde och vad den spanska läroplanen ger för riktlinjer för denna undervisning och hur mycket hänsyn som tas till Salamancadeklarationen.

3.1 Frågeställning

De frågeställningar som använts är:

- Vilka är elever i behov av särskilt stöd?
- Hur arbetar pedagogerna med elever i behov av särskilt stöd?
- Finns det specialpedagoger/speciallärare?
- Hur organiserar man stödet för elever i behov av särskilt stöd?
- Vilken utbildning har lärare som arbetar med dessa elever?
- Arbetar specialpedagogerna med enskilda elever eller handleder de pedagoger?

4 Metod

4.1 Metodval

Eftersom jag bor i Spanien och arbetar på Skandinaviska skolan i Madrid föll det sig naturligt att göra denna studie i den spanska skolan.

Studien gjordes med hjälp av enkäter och intervjuer, liksom brevväxling. Valet av metod stod mellan observationer i olika skolmiljöer, enkäter eller intervjuer. Stukát jämför olika tillvägagångssätt för en undersökning:

Precis som en snickare använder olika verktyg för olika ändamål behöver forskaren ha kännedom om och utnyttja de olika instrument som finns i forskarvärlden. (Stukát, 2005, s. 36)

På grund av bristande kunskaper i spanska språket var det svårt att genomföra observationer och intervjuer på egen hand. För att kunna göra observationer hade jag då behövt en översättare med vid dessa tillfällen. Då ingen översättare kunde anslå så mycket tid blev valet att använda mig av enkäter och intervjuer istället. Enbart enkäter hade lämnat en hel del fråge-

tecken kvar, medan enbart intervjuer hade minskat antalet deltagare i undersökningen på grund av tidsbrist.

Enkätsvaren som kom in ledde till att de efterföljande intervjuerna kunde fördjupas ytterligare. Enkäten fungerade också så att de som skulle intervjuas fick en möjlighet att tänka igenom och ta reda på mera runt de frågor som var intressanta för undersökningen.

Trost skriver (2001) om möjligheten att använda sig av både intervjuer och enkäter för att få in information till olika undersökningar. Han menar att man då först kan ställa intervjufrågor för att sedan ställa frågor av en mera känslig natur i form av enkätfrågor. I undersökningen har kombinerats intervjuer och enkäter, men då i omvänd ordning för att på detta sätt få möjlighet till förtydliganden och fördjupning av enkätsvaren.

Enligt Kvale (1997) behöver man inte skriva av en intervju i sin helhet utan det beror på materialets natur, undersökningens syfte och tillgång till tid. Han säger följande om utskriften.

Om den ska ge ett allmänt intryck av intervjupersonens åsikter kan det vara på sin plats med omformuleringar och koncentration av uttalandena. (Kvale, 1997, s. 156)

Några kollegor bistod mig genom att översätta intervjuer, brev och enkätsvar från och till spanska. De informerades också om att den information de på detta sätt fick ta del av var av konfidentiell natur.

Enkäten utformades så att en mindre del skulle upplysa om bakgrundsfakta om skolan och den tillfrågade. En betydligt större del var naturligtvis frågor om nuläget och ytterligare en del handlade om pedagogens önskemål vad det gäller specialpedagogiskt arbete på dennes skola. Enkäten var enbart tvåsidig för att inte antalet frågor skulle avskräcka de som frivilligt ställde upp för att besvara den.

Frågorna översattes och besvarades på spanska och svaren översattes sedan till svenska igen.

I arbetet användes alltså både enkäter och intervjuer. I intervjusituationerna gavs det möjlighet till utveckling och fördjupning av olika frågor. Pedagoger i de skolor som fanns längre bort fick enbart besvara enkäterna. Enkäterna besvarades av en del pedagoger på de närbelägna skolorna också.

4.2 Urval och beskrivning av undersökningsgruppen

De skolor som deltog i undersökningen valdes därför att de är belägna i närheten av den skola där jag arbetar. Urvalet av skolor gjordes slumpmässigt, men samtliga skolor ligger inom en radie av 8 km och har grundskola.

De flesta pedagoger kom från dessa skolor. Den förälder som deltog har barn som studerar i spanska grundskolor och har fortfarande koppling till Skandinaviska skolan, då hon också har ett barn på skolan.

De sex pedagoger som deltog var samtliga kvinnor, då det finns få män i den spanska grundskolan. Pedagogerna har arbetat, som lärare, mellan fem och tjugo år och var, med ett undantag, klassföreståndare i egen klass. Föräldern, som deltog, har två barn inom den spanska grundskolan och ett barn på Skandinaviska skolan. Totalt tillfrågades 10 personer, men utav

dessa är det tre, två föräldrar och en pedagog, som ännu inte skickat in svaren. Anledning till detta vet jag inte.

En av pedagogerna svarade att de från hennes skola inte kunde lämna något svar eftersom de inte kände till någon specialpedagogisk verksamhet (se bilaga C).

4.3 Genomförande

Arbetet startades under våren 2007 med framställande av en undersökningsplan och med några intervjuer. Under hösten 2007 lämnades enkäter ut till en del pedagoger och intervjuer gjordes med både pedagoger och föräldrar. De besvarade enkäterna under första delen av november 2007.

En pedagog, som tidigare arbetat centralt med utbildningsfrågor var behjälplig både när det gällde bakgrundsfakta och nulägesbeskrivning av både utbildningsväsendet på grundskolnivå och lärarutbildningen i landet.

Styrdokumentet för den spanska skolan översattes och studerades med hjälp av spanska pedagoger.

Intervjuerna gjordes på respektive pedagogers skolor i den miljö där de kände sig mest trygga. Enkäten delades ut och gott om tid gavs för att besvara den. Både intervjuer och enkäter översattes från svenska till spanska eller från svenska via engelska till spanska och vice versa.

Vid intervjuerna översattes frågorna till spanska av en översättare och svaren översattes till engelska eller svenska, beroende av vilken översättare som deltog. För att inte förlora någon information spelades också intervjuerna in och transkriberades i direkt anslutning till intervju-tillfället.

Vid de flesta intervjuerna deltog också en översättare för att ge möjlighet till utveckling av intervjun genom följdfrågor, vilka sedan transkriberades och översattes.

4.4 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Undersökningen vill bland annat visa på hur den specialpedagogiska verksamheten bedrivs och upplevs i den spanska skolan.

När det gäller validiteten, vilket innebär om undersökningen verkligen mäter det som ska mätas verkar det vara så att de personer, som besvarade enkäten och intervjuades, upplevdes ärliga och försökte verkligen att svara så väl som möjligt. Deras svar förklarade tydligt hur den specialpedagogiska verksamheten fungerar i de spanska skolor där undersökningen gjordes.

Kvaliteten på undersökning, reliabiliteten, förstärktes av att intervjuerna spelades in och översattes. Dock kan det finnas några felkällor, som kan uppstå i samband med de översättningar som gjordes mellan de olika språken. En del begrepp var kanske också typiskt svenska respektive spanska och gick inte att fullt ut förstå trots att de översattes till det andra språket.

Av resultaten att döma var reliabiliteten relativt hög och studien visade, en samstämmig bild av läget för specialundervisningen inom en del av det spanska skolväsendet.

titta

Vissa intervjuer fördes på spanska där frågorna först översatts från svenska till engelska för att slutligen översättas till spanska. Svaren översattes via engelska till svenska och det finns tyvärr en liten risk begrepp och värderingar misstolkades. Några intervjuer genomfördes helt på engelska och även är kan det finnas risk för vissa feltolkningar.

Undersökningen är gjord på en relativt liten grupp och resultaten kan ej generaliseras för samtliga grundskolor i Spanien. Däremot kan den ses som en studie av hur sex slumpvis utvalda skolor i Madrid bedriver undervisning av elever i behov av särskilt stöd.

4.5 Etik

För att de, i undersökningen på olika sätt deltagande personerna, inte skulle kunna spåras gjordes en aidentifiering. De personer som var med i studien informerades om aidentifieringen och att deras deltagande var frivilligt och att de när som helst kunde avbryta medverkan. Vidare informerades deltagarna om att undersökningen enbart kommer att användas i forskningssyfte och inte på något sätt kommersiellt.

De intervjuade tillfrågades också om de godkände att intervjun spelades in, med löfte om att inspelningen skulle raderas omedelbart efter att undersökningen var avslutad.

De personer som var behjälpliga med översättningarna informerades också om Vetenskapsrådets fyra huvudkrav inom forskningsetik (Vetenskapsrådet, 2002), vilka deltagarna också informerats om, och fick lova att följa dessa etiska krav.

Detta innebar att alla deltagare fick en skriftlig kortversion av syftet med undersökningen och vad informationen från intervjuerna skulle användas till enligt kravet på information.

Enligt samtyckeskravet fick deltagarna också information om att de när som helst kunde avbryta sitt deltagande utan några negativa följde. Likaså följdes konfidentialitetskravet genom att inga personer namngavs eller att deras skoltillhörighet skulle kunna röjas.

Naturligtvis kommer inte heller uppgifterna från undersökningen att användas i något annat syfte enligt det så kallade nyttjandekravet.

5 Resultat/analys

Resultaten från enkätundersökningen, intervjuerna och de studerade styrdokumenterna för den spanska grundskolan år 1-9 har här sammanställts och redovisats. Utgångspunkten för redovisningen är hur elever i behov av särskilt stöd får det stöd de har rätt till.

5.1 Spanska styrdokumenterna

Vad säger den spanska läroplanen?

Jag har utgått från de intervjufrågor som jag ställde till pedagogerna och sedan jämfört vad styrdokumenterna säger.

Frågorna var:

- Vilka är elever i behov av särskilt stöd?
- Hur arbetar pedagogerna med elever i behov av särskilt stöd?
- Finns det specialpedagoger/speciallärare?
- Hur organiserar man stödet för elever i behov av särskilt stöd?
- Vilken utbildning har lärare som arbetar med dessa elever?
- Arbetar specialpedagogerna med enskilda elever eller handleder de pedagoger?

5.1.1 Vilka är elever i behov av särskilt stöd?

LOPEG (Organic Act 9/1995 on Participation, Evaluation and Administration of Educational Establishments) specificerar dessa elever som vid något tillfälle under sin skolgång eller under hela sin utbildning behöver särskilda åtgärder och uppmärksamhet på grund av fysiska, psykiska eller känslomässiga handikapp, allvarliga beteendestörningar eller har en dålig kulturell eller social situation.

Man har även gjort speciella överenskommelser för elever med föräldrar som är säsongarbetare, elever som är på sjukhus eller där eleverna av någon laglig åtgärd inte kan delta i den reguljära undervisningen.

5.1.2 Hur arbetar pedagogerna med elever i behov av särskilt stöd och hur organiserar man stödet för elever i behov av särskilt stöd?

Grundprincipen för undervisningen skall vara att den utgår från varje elevs sätt att lära. En gemensam läroplan är upprättade för hela landet, men i den kan göras anpassningar för skolan, klassen och för varje elev individuellt. För de flesta elever är denna anpassning av kursplanerna tillräcklig för att tillmötesgå deras behov av särskilt stöd. Dock finns det elever som detta inte är tillräckligt för utan det är dessa elever, som då definieras som elever i behov av särskilt stöd, som behöver ytterligare anpassningar av sin undervisning. (Spanish Education System, 2002).

Beroende på grad av problem görs följande åtgärder:

- Stegringen av svårighetsnivåerna går långsammare för att anpassas till eleven.
- Förstärkning av frivilliga områden där eleven är stark för att på detta sätt förstärka hans/hennes intressen och personliga möjligheter.
- Förstärkning och stödaktiviteter i skolsammanhang i främst matematik och modersmål.
- Speciella grupper av temporär natur görs där eleven tillsammans med andra elever med samma problem kan få särskilt stöd.

Om dessa åtgärder inte visar sig vara tillräckliga finns ytterligare ett batteri av åtgärder:

- Eleven stannar kvar ytterligare ett år i en årskurs eller cykel. Cykel är det samma som två läsår.
- Speciella kursplaneanpassningar.
- Ytterligare stödåtgärder för elever med särskilda behov.
- Större kursplannedifferentieringar.
- Dessa anpassningar görs för de elever som har handikapp av permanent natur och som inte bedöms kunna uppnå kursplanernas mål.
- Socialt garantiprogram.

Detta särskilda stöd ges till elever inom klassens ram, i särskild grupp på skolan eller på annan plats.

Det stöd som pedagogerna, som är ansvariga klassföreståndare, får är av ett specialteam eller av någon ur denna grupp, vilken är centralt placerad i kommunen. Detta team eller denna person, rådgivare, diagnostiserar eleven och utifrån resultatet görs en kursplanemodifiering. Visar sig detta inte vara tillräckligt kan eleven ingå i en särskild undervisningsgrupp där delar av specialteamet ansvarar för undervisningen.

I läroplanen understryks vikten av att man gör kontinuerliga utvärderingar av åtgärdernas ef-

fekter och för att man så snart som möjligt ska kunna låta eleven arbeta enligt den ordinarie läroplanen.

För de elever som det gjorts omfattande anpassningar av läroplanen för knyts särskild personal för att förstärka övriga lärares arbete. Undervisningen av dessa elever kan ske inom klassens ram, i särskild undervisningsgrupp med ett mindre antal elever utanför klassrummet.

För elever över 16 år sker alltid denna särskilda undervisning i en speciell grupp. Dessa elever får då en yrkesförberedande utbildning och en anpassning till vuxenlivet i ett så kallat socialt garantiprogram. I detta program kan eleven delta till dess han/hon fyller 18 år.

Enligt styrdokumentet skall undervisningen för elever med särskilda behov i första hand ske inom klassens ram (s. 56-57).

Man kan vidare läsa om att elever med handikapp av något slag skall ha undervisning som är tillrättalagd för dem och att man ska försöka att ge denna undervisning i närheten av där eleven bor. I första hand skall denna undervisning ske i den allmänna skolan i ordinarie elevgrupp med de hjälpmedel som behövs och med den anpassning av läroplanen som är nödvändig. I andra hand kan undervisningen ges i speciella undervisningsgrupper i vanliga skolor och i tredje hand på speciella undervisningscentra. Om undervisningen sker på dessa centra skall den inte vara permanent utan så snart som handikappet eller den nedsatta funktionen tillåter skall eleven tillbaks till sin ordinarie klass (s. 62).

Man vill i dokumentet skynda på processen när det gäller att upptäcka problem och att sätta in åtgärder för att minska på de negativa effekterna på inlärningsprocessen. För dessa elever skall specialundervisningen starta så snart som möjligt efter att man kartlagt elevens svårigheter och dessa elever skall prioriteras i undervisningen för åldrarna 1-5 år.

Diagnosen av specialundervisningsbehoven följer den psykopedagogiska utvecklingen och undervisningen skall verkställas av den speciella rådgivningsgruppen som finns i varje kommun.

Den bedömning som denna grupp gör följs av beslut om var och hur elevens skolgång skall genomföras, liksom vilka anpassningar som bör göras vad gäller undervisningens karaktär, skola och övriga resurser för att tillmötesgå elevens behov.

Föräldrarnas åsikter skall alltid beaktas innan speciella åtgärder vidtas (s. 63).

5.1.3 Finns det specialpedagoger/speciallärare?

I de spanska styrdokumentet beskrivs att det finns en rad olika personer som ansvarar för det specialpedagogiska arbetet.

Först beskrivs de rådgivande team som finns på distriktsnivå. Dessa team skall vara rådgivande och behjälpliga för skolor och undervisnings- och psykopedagogiska team. I dessa rådgivande team ingår psykologer, pedagoger, lärare och socialarbetare och samarbetet sker över hela landet.

Deras uppgift är i första hand att handleda de olika skolorna och lärarna rörande skrivandet av kursplaner och att delta i utvecklingen av denna, speciellt när det rör psykopedagogiska frågor, handledning och information om vilka olikheter det finns i elevens lärande.

Teamen ska ge råd och handledning för arbetet med elever i behov av särskilt stöd och föreslå program utifrån psykopedagogiska analyser gjorda på enskilda elever.

Teamen ska samarbeta med lärocenter, andra typer av läroanstalter, sociala myndigheter och hälsovården.

Slutligen ska dessa team också handleda och vara rådgivande för elever och deras föräldrar. Det stöd som pedagogerna, som är ansvariga klassföreståndare, får är av ett specialteam eller av någon ur denna grupp, vilken är centralt placerad i kommunen. (Spanish Education System 2002).

5.1.4 Vilken utbildning har lärare som arbetar med dessa elever?

Alla lärare skall träna sig i att uppmärksamma och beakta elevers olikheter. Skolorna har ansvar för att skriva handlingsplaner för undervisning och professionell handledning av elever. Samtidigt skall lärarna definiera de steg som skall tas och uppställa planer för att tillmötesgå elevernas olikheter.

På varje skola ska finnas någon som i samarbete med de rådgivande teamen ger lärarna stöd när det gäller att upprätta dessa planer.

Alla elever skall ha en klassföreståndare och skolan är ansvarig för att koordinera rådgivning och lektioner. Rektor har ansvar för att utse klassföreståndare och koordinera lektions- och handledningsaktiviteterna. Klassföreståndare på låg- och mellanstadiet har ansvar för elevens integration i gruppen, initialt att se till att en skolanpassning görs, förebygga inlärningssvårigheter och att utveckla ett samarbete mellan skolan och hemmet.

Lärare på högstadiet ska mera fokusera på den teoretiska och ämnesinriktade handledningen (Spanish Education System 2002, sid 54).

5.2 Enkät- och intervjuresultat

Här kommer redovisningar av hur pedagoger och föräldrar svarade vid intervjuer och på enkäten om hur de anser att det specialpedagogiska stödet organiseras för elever i behov av särskilt stöd i några av de spanska skolorna i Madridområdet. Nedanstående frågor ställdes för att klargöra deras åsikter.

- Vilka är elever i behov av särskilt stöd?
- Hur arbetar pedagogerna med elever i behov av särskilt stöd?
- Finns det specialpedagoger/speciallärare?
- Hur organiserar man stödet för elever i behov av särskilt stöd?
- Vilken utbildning har lärare som arbetar med elever i behov av särskilt stöd?
- Arbetar specialpedagogerna med enskilda elever eller handleder de pedagoger?

5.2.1 Vilka är elever i behov av särskilt stöd?

För att ta reda på vilka elever som är i behov av särskilt stöd görs en rad tester och diagnoser, vilka enbart är teoretiska.

Tidigare var det mestadels fysiskt handikappade elever som fick stödundervisning, men nu får även andra stödundervisning. För de elever som har något problem fylls en rad formulär i. Dessa formulär är lika för alla typer av svårigheter, vilket ibland innebär att, om det finns någon elev som stör undervisningen, så kryssas andra problemlalternativ i för att denna elev ska få ta del av specialundervisning. Eleverna skickas till rådgivaren eller stödteamet, som gör testet, som något slags intelligenstest, eller en medicinsk diagnos. Har eleverna inte något av de problemen så får de stanna kvar ett år i samma årskurs. (Pedagog)

Först försöker man ta itu med problemen i den vanliga skolan dvs. man skickar så fort som ser att ett barn går ner av någon anledning på de skriftliga proven, det är skriftliga prov hela tiden. Ser man då att barnet inte hänger med, inte läser läxor eller har svårt att förstå, eller om man kommer

ny till skolan, om du har något ämne du inte har hängt med i eller inte är på samma nivå, då finns det stödklasser. (Förälder)

De elever som har speciella problem, sociala eller har svårt att förstå språket, då de kan ha flyttat till Spanien från något annat land, kan inkluderas i ett speciellt program på ett centra som kallas Compensación de Educativa, Beroende på hur mycket resurs det här centret har fått av statliga resurser så gör man upp speciella program för de här eleverna, och då bildar de en speciell grupp. (Pedagog)

5.2.2 Hur arbetar pedagogerna med elever i behov av särskilt stöd?

De elever som inte har något dokumenterat begåvningshandikapp eller som inte fått någon annan medicinsk diagnos, men ändå har svårt att följa den ordinarie undervisningen blir det då klasslärarens uppgift att se till att de klarar undervisningen.

Det är läraren själv då som måste ta tag i och jobba med problemet. Läraren får själv försöka att hitta nya metoder att lära in och hur man bemöter konflikter. Det finns inte heller tillräckligt med personal. Det finns några metodiska möjligheter och det är att sprida ut gruppen, men då krävs ju en lärare till. (Pedagog)

Man försöker inspirera lärare till att vara mera innovativa. (Pedagog)

I matematik ordnar man ibland flexibla grupper där eleverna kan flyta emellan. Ibland gör man anpassning av kursplanen men då står det i deras slutbetyg. Men dessa elever kan inte gå vidare om de inte har fått ut sin examen när de är 16. Dessa elever får ofta under skoltiden gå i mindre grupper, med ibland en betydande anpassning av kursplanen. (Pedagog)

I flera fall organiseras också stödundervisningen så att man bildar små grupper bestående av 2-6 elever utanför klassens ram. Denna undervisning kan i vissa fall ledas av en speciallärare, men med uppföljning av psykolog som utvärderar hur arbetet med respektive elev gått.

Många lärare anser att orsaken till att det blivit mera problem i skolorna är att man förlängt skolplikten från 14 till 16 år. (Pedagog)

För de elever, som har svårt att följa ordinarie undervisning, kan man istället för stöd ge träning i studieteknik. Skolan föreslår också att man privat kan ordna med och betala för några extralektioner i veckan.

Om eleven ifråga har andra problem förutom dessa samtalar man med lärarna samt rektorn om det och försöker hitta lösningar som är bra, beroende på de resurser som finns i skolan. Man försöker alltid inom skolans väggar, men om det inte går på andra håll. Allt meddelas och samtalas med föräldrarna och eleven. (Pedagog)

Eleven finns mestadels med i klassen, utom när någon ur specialteamet, exempelvis logopeden, kommer och tar med eleven ut till ett annat rum. Detta stöd ges 5-6 timmar i veckan. Kursplanen för eleven är anpassad av en ur specialteamet och föräldrarna informeras skriftligt om eleven når målen. I övrigt är det ingen kontakt med föräldrarna. (Pedagog)

På en privat skola svarade man att om inte studierna fungerade så kunde det innebära att eleven fick byta skola.

I flera fall organiseras också stödundervisningen så att man bildar små grupper bestående av 2-6 elever utanför klassens ram. Denna undervisning kan i vissa fall ledas av en speciallärare, men med uppföljning av psykolog som utvärderar hur arbetet med respektive elev gått.

Åsikterna är delade vad gäller var stödinsatsen ska ges. I styrdokumenterna påtalas att stödet ska i första hand ges inom klassens ram, men pedagogerna ifrågasätter detta.

På senaste tiden har man börjat ifrågasätta om stödläraren ska gå in i klassen, eftersom eleverna får mycket mera hjälp om de tas ut i liten grupp. (Pedagog)

På frågan hur föräldrarna är aktiva i skolan och kan vara med och påverka stödundervisningen blev svaren att föräldrarna får information om vilka åtgärder som sätts in.

Skulle dessa åtgärder inte vara tillräckliga kallas föräldrarna in till ett möte med ansvarig lärare och psykolog för att få förslag till lämpliga åtgärder man själv som förälder kan bekosta för att ens barn ska övervinna de svårigheter han/hon har. (Förälder)

Uppföljningsmöten har man efter några månader för att se om de åtgärder man vidtagit haft någon effekt. Hur kontakten med föräldrarna ser ut varierar dock mellan skolorna.

Rådgivaren samtalar regelbundet med lärarna och specialläraren, som har eleven i fråga, ibland även med familjen. (Pedagog)

De flesta skolor anser dock att föräldrarna så lite som möjligt ska vara involverade i undervisningen.

Föräldrarna har ingen speciell kontakt med lärarna. (Pedagog)

5.2.3 Finns det specialpedagoger/speciallärare?

I de spanska skolor jag har kontaktat, har man inga specialpedagoger utan arbetar alltså enbart med de tidigare nämnda stödteamen/rådgivarna. I styrdokumenterna finns det inget skrivet om att det ska finnas speciallärare, men både pedagoger och föräldrar nämner att det finns speciallärare, som ingår i stödteamen ute på skolorna.

Några specialpedagogiska kurser inom lärarutbildningens ram finns inte heller och som tidigare nämnts har de lärare som undervisar i de högre åldrarna och flertalet i stödteamen ingen pedagogisk utbildning utan en ren ämnesutbildning.

Det finns ett så kallat arbetslag som oftast består av en psykolog, speciallärare, ev. logoped, från och med årskurs 1 - 6 arbetar de och de besöker varje skola med jämna mellanrum. På högstadiet finns det alltid en eller två "rådgivare". (Pedagog)

Det finns ju team med olika kategorier. Men inte specialpedagoger, utan speciallärare. (Förälder)

I de stödteam, som arbetar med elever i behov av särskilt stöd, ingår logoped, psykolog, sjukgymnast. Ansvar för stödet kan lika väl ligga på en sjukgymnast, som på en logoped, som på en psykolog. I flera skolor hävdar man att studieproblem beror på psykiska problem och därför måste man ha en psykolog i teamet.

5.2.4 Hur organiserar man stödet för elever i behov av särskilt stöd?

Utifrån testresultaten organiseras olika stödåtgärder för eleverna.

Eleven finns mestadels med i klassen, utom när någon ur specialteamet, exempelvis logopeden, kommer och tar med eleven ut till ett annat rum. Detta stöd ges 5-6 timmar i veckan. Kursplanen för eleven är anpassad av en ur specialteamet och föräldrarna informeras skriftligt om eleven når målen. I övrigt är det ingen kontakt med föräldrarna. (Pedagog)

För de elever som har något problem fylls en rad formulär i. Dessa formulär är lika för alla typer av svårigheter, vilket ibland innebär att, om det finns någon elev som stör undervisningen, så kryssas andra problemalternativ i för att denna elev ska få ta del av specialundervisning.

Eleverna skickas till rådgivaren eller stödteamet, som gör testet, som något slags intelligenstest, eller en medicinsk diagnos. Har eleverna inte något av de problemen så får de stanna kvar ytterligare ett år i samma årskurs. (Pedagog)

Rådgivaren på skolan gör en utvärdering av en elev i fråga, man går till föregående dokument om eleven, samtalar med klassläraren samt de övriga lärare om de anser att eleven behöver extra stöd, man tittar också på elevens sociala och ekonomiska miljö och om eleven ligger efter i kunskap ungefär runt två år. Efter detta ser man om eleven ifråga kan få vara med i det särskilda programmet som anordnas för elever med svårigheter. Eleven får hjälp beroende på hur resurserna för detta ser ut på skolan, möjligheterna för eleven att integreras i gruppen. När eleven är integrerad i gruppen i de ämnen som han/hon behöver hjälp i samtalar man återigen med rådgivaren och klassläraren om det är nödvändigt att utföra ett åtgärdsprogram eller inte. (Pedagog)

På en av privatskolorna är man uppmärksam på elevernas studieresultat och detta motiverar extra undervisning.

Några av svaren som kom in, visade att några elever i behov av särskilt stöd inte fanns på dessa skolor. Man hade gjort åtgärdsprogram och ingen elev visade sig behöva något extra stöd.

Jag är ledsen att jag inte kan hjälpa dig med enkäten.

Vi här på skolan har inte de specifika fall som dina frågor handlar om. Våra "åtgärdsprogram" utarbetas av psykologerna, dock har vi knappt några elever med särskilda behov, rättare sagt ingen. Jag sände detta till en annan lärare på en annan skola, dock har den skolan inte heller elever med särskilda behov.

Återigen, jag är ledsen. Hälsningar... (Brevsvar)

Vid intervjun med föräldern sades följande om hur psykologerna jobbar på en intilliggande skola där hennes barn går.

Psykologerna har speciella tester och prover och skolan tar inte emot elever som inte har nått en speciell kunskapsnivå. På detta sätt slipper man få in barn med speciella svårigheter. (Förälder)

Stödundervisningen organiseras lite olika på de olika skolorna. Under de första sex åren i grundskolan diagnostiseras det och följs upp mycket noga för eleverna med behov av stöd. Diagnostiseringen fortsätter och var tredje månad skickas information till föräldrarna där man beskriver hur arbetet fortskrider. Främst handlar dessa diagnoser om matematik- och spanskämnena. När eleverna däremot kommer upp i årskurserna 7-9 kan stöd innebära att de under rasttid får en extra halvtimmas stöd varje dag. Stödundervisning kan också ges efter skoldagens slut.

För de elever, som har svårt att följa ordinarie undervisning, kan man istället för stöd ge träning i studieteknik. Skolan föreslår också att man privat kan ordna med och betala för några extralektioner i veckan.

Om eleven ifråga har andra problem förutom dessa samtalar man med lärarna samt rektorn om det och försöker hitta lösningar som är bra, beroende på de resurser som finns i skolan. Man försöker alltid inom skolans väggar, men om det inte går även på andra håll. Allt meddelas och samtalas med föräldrarna och eleven. (Pedagog)

Om det är en elev med allvarliga problem (motoriska, intellektuella) har eleven ifråga en diagnos. I de fallen får de undervisning i vissa ämnen mycket små grupper som speciella pedagoger- terapeuter håller i. I andra ämnen är de med sin klass, vilket beror på hur mycket eleven klarar.

Om eleven är gravt handikappad är det "departementet" där rådgivaren arbetar som utarbetar mål för att eleven ska kunna följa undervisningen. (Pedagog)

Om eleven ifråga har fortsatta problem och har gått om flera gånger i samma årskurs finns risken att inte få ut något slutbetyg från det obligatoriska skolsystemet, vilket normalt avslutas när man är 16 år. Man kan då få förlänga sin skolgång till dess man är 18 år om det skulle behövas. Om eleven ändå inte når målen får han eller hon delta i ett speciellt utarbetat program under 1-2 år och efter det kan man få ut sitt slutbetyg. Det är begränsat med platser och program. Rektor ska godkänna det samt meddela inspektionen. (Pedagog)

Eleven finns mestadels med i klassen, utom när någon ur specialteamet, exempelvis logopeden, kommer och tar med eleven till ett annat rum. Detta stöd ges 5-6 timmar i veckan. Kursplanen för eleven är anpassad av en ur specialteamet och föräldrarna informeras skriftligt om hur eleven når målen. I övrigt är det ingen kontakt med föräldrarna. (Pedagog)

På en privat skola svarade man att om inte studierna fungerade så kunde det innebära att eleven fick byta skola.

I Spanien ställer man höga krav och då kan man inte få igenom alla elever. Det kan man se på högstadiet där det är ett väldigt dropp på elever. Om man det börjar en klass på 25 elever i sjuan kanske det inte är fler än 16 elever kvar när man går ur 10:an. Naturlig utsortering och det som då inte klarar sig får byta skola, till en mindre kravfylld. (Förälder)

De första stödtillfällena för de elever som behöver stöd har man förlagt på första rasten. Den rasten är 40 minuter, då går dessa barn 30 minuter extra varje dag, och på denna rast har de matte i 30 minuter, språk eller vad det nu kan vara. (Förälder)

Åsikterna är delade vad gäller var stödsatsen ska ges. I styrdokumentet påtalas att stödet i första hand ska ges inom klassens ram, men pedagogerna ifrågasätter detta.

På senaste tiden har man börjat ifrågasätta om stödläraren ska gå in i klassen, eftersom eleverna får mycket mera hjälp om de tas ut i liten grupp. (Pedagog)

Vissa ämnen gör de tillsammans med hela klassen, men de viktigaste ämnena gör de alltså vid sidan om, helt vid sidan om, man har en hjälpklass alltså. (Pedagog)

En grupp elever som prioriteras är de med en annan kulturell eller invandrarbakgrund och även om de kan språket så ges de extra undervisning i spanska och spansk kultur. Elever med koncentrationssvårigheter eller inlärningssvårigheter och som inte fått någon diagnos från läkare eller psykolog, får ofta inget extra stöd.

De elever som är oroliga och ligger på golvet och inte fått någon diagnos från läkare att de är hyperaktiva eller har någon mental skada blir det lärarens problem att lösa klassituationen för. (Pedagog)

På en av privatskolorna är man uppmärksam på elevernas studieresultat och detta motiverar extra undervisning.

Man skickar så fort man ser att en elev går ner av någon anledning på de skriftliga proven, det är skriftliga prov hela tiden! Ser man då att eleven inte hänger med, inte läser läxor eller har svårt att förstå eller kommer ny till skolan... så finns det stödklasser. (Förälder)

Några av svaren som kom in, visade att några elever i behov av särskilt stöd inte fanns på dessa skolor. Man hade gjort tester och diagnoser och ingen elev visade sig behöva något extra stöd!

Stödundervisningen organiseras lite olika på de olika skolorna. Under de första sex åren i grundskolan diagnostiseras det och följs upp mycket noga för eleverna med behov av stöd. Diagnostiseringen fortsätter och var tredje månad skickas information till föräldrarna där man

beskriver hur arbetet fortskrider. Främst handlar dessa diagnoser om matematik- och spansk-ämnen. När eleverna däremot kommer upp i årskurserna 7-9 kan stöd innebära att de under rasttid får en extra halvtimmas stöd varje dag. Stödundervisning kan också ges efter skoldagens slut.

5.2.5 Vilken utbildning har lärare som arbetar med dessa elever?

Läroutbildningen är sådan att lärare för grundskolans årskurs 1 -6 går en treårig allmän pedagogisk utbildning, medan lärare för de senare åldrarna (7-9 och gymnasiet) först genomgår en femårig ämnesutbildning som sedan byggs på med några månaders pedagogik -utbildning.

Alla har en utbildning på tre år och om man vidareutbildar sig kan man bli logoped, kan man även arbeta som grundskollärare eller logoped. Man kan också ingå i specialteamet, men kan också undervisa i år 1- 6 med andra ämnen än spanska och matematik. (Pedagog)

Om man vill arbeta i specialteamet och är utbildad för de högre åldrarna måste man utbilda sig tre år ytterligare.

... magisterexamen i alla ämnen runt skola och utbildning (en femårig utbildning) och nu studerar jag en treårig utbildning för att arbeta med hörsel och språksvårigheter. (Pedagog)

6 Diskussion och slutord

Vilka är elever i behov av särskilt stöd i den spanska grundskolan? Denna fråga och hur man organiserar stödet är det som undersökningen skulle ge svar på.

6.1 Metodreflektion

Frågan om jag nådde syftet måste besvaras jakande, om man tar i beaktande att det inte handlade om att göra en generell, för hela Spanien, kvantitativ undersökning. Kvaliteten på intervjuerna var bra och de svar som gavs upplevdes ärliga och genomtänkta. Trots att underlaget blev tunnare än jag planerat, eftersom några skolor inte svarade på enkäten, blev resultatet bra och det som kom fram var intressant.

6.2 Vilka är elever i behov av särskilt stöd?

För att förstå hur man inom den spanska grundskolan arbetar med elever i behov av särskilt stöd är det ju naturligtvis viktigt att se vilka som klassificeras som elever i behov.

De barn som kan komma ifråga är de som har en socialt eller kulturellt svår situation (till exempel föräldrar som ofta är hemifrån eller är missbrukare) och/eller med invandrarbakgrund.

The LOPEG specifies as pupils with special educational needs those who at some time in their schooling or over the entire course thereof require certain support measures and specific educational attention either because they suffer physical, psychic or sensory disabilities, serious behavioural disorders or are in unfavourable social or cultural situations.
(Spanish education system 2002, 2002)

När man ser att någon elev inte har möjlighet att följa undervisningen enligt läroplanen och de lokala kursplanerna försöker man att ta reda på vad som fattas.

Detta görs med hjälp av en typ av diagnos där lärare, speciallärare och rådgivaren först har samtalat om eleven och dess situation. Rådgivaren kan vara någon form av kurator, men kan också vara en del av det specialteam som finns i kommunerna. Denna rådgivare sammanfattar samtalen och gör en plan för det fortsatta stödarbetet. Denna plan presenteras för elev, lärare

och ibland även för familjen och därefter startas arbetet.

In all cases prevention and prompt detection are striven for in order to take at the soonest feasible moment the educational measures which will lead to minimising effects on the learning process. With this in mind, schooling should begin as early as possible, from the very instant of detection. Furthermore, these pupils have priority in schooling at the Infant Education stage, given the preventive and rehabilitating nature of the stage in question. The diagnosis of special educational needs is established subsequent to the process of psychopedagogical evaluation to be carried out by the specialised counselling services set up in each Autonomous Community. (Spanish education system 2002, 2002)

Frågan är vilken effekt en ställd diagnos har på eleven och elevens utveckling. Hedström citerar Johan Malmqvist, Högskolan i Jönköping, i sin artikel i *Specialpedagogen*(2007), där han menar att diagnoser till och med kan förhindra en maximal utveckling.

Studier visar att diagnoser kan bli ett hinder för lärandet, ...
Diagnoser riskerar allt för ofta leda till låga förväntningar hos läraren, felaktiga bedömningar, felaktiga elevplaceringar, felaktigt pedagogiskt stöd och marginalisering, menade han. (Hedström, 2007 b)

När eleverna utreds har man även en psykolog som gör vissa undersökningar.

Två skolor svarade att någon elev i behov av särskilt stöd inte fanns på deras skola. En av dessa skolor gjorde tester av olika slag innan eleverna kunde beredas plats på skolan. Visade testerna att elever skulle varit i behov av särskilt stöd, erbjöds ingen plats på skolan. Att redan innan skolstart stämpla elever, som är i behov av särskilt stöd, som inte önskvärda och hänvisa dem till de kommunala skolorna skickar flera tydliga signaler till både elever, föräldrar och lärare. Känslan av att som elev uppfatta sig som mindre värd, att som föräldrar få reda på att man har ett barn som inte passar in och att vara lärare på en skola som har lägre status i samhället leder inte till något positivt överhuvudtaget. För att undvika att ens barn inte kommer in på en önskad skola börjar man träning hemma eller i förskolan inför skolan allt tidigare ner i åldrarna, tid barnet skulle behöva för socialisation och lek och inte för bokstavsdrill av olika slag.

I förlängningen är det ju också negativt för dem som erbjuds plats på den aktuella skolan, då signalerna till dem är att de är bättre än sina kamrater, samtidigt som de vet att om de inte lär sig sina läxor utantill och skriver alla prov på exakt rätt sätt, kan det tänkas att de kan få lämna skolan!

I de inledande sidorna i Salamancadeklarationen (1994) poängteras mycket tydligt vikten av en inkluderande undervisning. Frågan om alla stater och skolor verkligen tagit till sig det man tillsammans kom överrens om för så länge sedan.

regular schools with this inclusive orientation are the most effective means of combating discriminatory attitudes, creating welcoming communities, building an inclusive society and achieving education for all; moreover, they provide an effective education to the majority of children and improve the efficiency and ultimately the cost-effectiveness of the entire education system. (Salamancadeklarationen, 1994, s. ix)

Som man förstår av intervjuerna och enkätsvaren anser man inte att det är skolan eller miljön som behöver åtgärdas utan orsaken till problemen sägs ligga helt på eleven och det är där man sätter in åtgärderna. Det är antagligen också därför en psykolog gör utredningar av elever och som försöker att förklara svårigheter med läsning, skrivning eller hemarbete med att eleven har psykiska problem! Trots att ny forskning och erfarenhet tydligt visar att det är miljön och undervisningen som har problemet, inte eleven!

Det är skolans uppgift att se elevens möjlighet till utveckling och att möta svårigheter med pedagogiska insatser eller andra åtgärder. (Elevens framgång - skolans ansvar, 2001)

Detta skrivs även flertalet gånger i Salamancadeklarationen plus att skolans uppgift är att se till att elevens kunskaper och färdigheter tas väl till vara och att undervisningen utgår från eleven.

När man i de skolor jag undersökt definierar elever i behov av särskilt stöd, samråds det mycket lite eller inte alls med föräldrarna, vilka vi inom svenska grundskolan anser vara experter på sina egna barn. Om eleven inte når upp till de uppställda målen får dock föräldrarna information om detta och föreslås köpa extra lektioner från skolan eller från privatlärare för att eleven ska "komma ikapp" de övriga eleverna.

Skolan och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång skall skapa de bästa möjliga förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande.

Alla som arbetar i skolan samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla innehåll och verksamhet. (Läroplan Lpo 94, 2005)

I kommentarmaterialet, *Bedömning och betygssättning* (2005), tydliggörs föräldrarnas roll också:

I de lägre åren i grundskolan är det främst fråga om bedömningar som syftar till att avgöra om eleven och undervisningen är på rätt väg. Och om det arbete som skola tillsammans med hemmet bedriver är det bästa möjliga för att varje barn ska kunna nå de uppsatta målen. (Bedömning och betygssättning, 2005)

6.3 Hur sker stödundervisningen?

Styrdokumentet talar om olika sätt att arbeta med stödundervisningen och i intervjuerna talades också om detta, men ibland verkade styrdokumentet inte helt stämma överens med verkligheten i skolorna. Naturligtvis kan situationen se lite olika ut i olika skolor, men intervjuerna pekar tydligt åt samma håll.

For those pupils with special educational needs requiring significant curricular adaptations in various or all areas, establishments have available to them support personnel who reinforce the work of the rest of the teachers. Support organisation varies from one establishment to another, depending on pupil needs and school organisation. Support can be provided within the classroom-group itself, or in specific groupings with a reduced number of pupils outside the classroom. (Spanish education system, 2002)

Trots styrdokumentens intentioner sker ofta stödundervisningen under de första 6 skolåren i liten grupp utanför klassens ram under skoldagen eller efter skolans slut. I de senare skolåren i grundskolan sker undervisningen i form av stödundervisning en halvtimme per dag under en av de förlängda rasterna. Stödundervisningen består av stöd i matematik och/eller spanska.

reinforcement and support activities in educational establishments, a very generalised measure of attention to diversity which is usually aimed at the instrumental areas (Mathematics and Language) (Spanish education system, 2002)

Om denna stödundervisning inte visar sig ha önskad effekt, kallas föräldrarna in till samtal tillsammans med psykolog och huvudansvarig lärare. Stödpersonalens/teamets uppgift är enligt de spanska styrdokumenterna att råda och förordna åtgärder för eleven och familjen, ”to advise and counsel pupils and their families” (Spanish education system, 2002). Eftersom man då, som förälder, fått reda på att skolan inte har något ytterligare att erbjuda, föreslår man från skolans håll endera att eleven får ta del av en kurs i studieteknik eller att man privat anställer en stödlärare i hemmet under ett antal timmar i veckan.

På högstadiet ges stödundervisningen i princip endast i studieteknik. Psykologen är under grundskolans sista år frånkopplad studierna, då den ägnar sig mera åt att samtala med eleverna som har olika sociala problem i kamratgänget, hemma eller dylikt.

I en av skolorna, en privatskola, föreslogs också, om inte stödundervisningen visade bra resultat, att eleven kunde byta skola till en kommunal skola, då man ansåg att dessa har en lägre studietakt och lägre krav på studieresultat.

I en intervju beskrevs också lärarutbildningen. En anledning till varför stödundervisningen ser ut som den gör, skulle kunna vara hur lärarutbildningen är utformad för lärare för årskurserna 7 – 9. För att bli behörig lärare i exempelvis matematik för år 7 - 9 ska man först ha genomgått en femårig matematikutbildning på universitet. I denna utbildning finns ingen pedagogisk utbildning utan det handlar enbart om rena ämnesstudier. Andra steget i utbildningen är att man under cirka tre månader skall avlägga några skriftliga tester, vilka handlar om hur man undervisar. Det finns inga specialpedagogiska kurser med i denna lärarutbildning. Lärarna uppmanas att träna sig i att upptäcka och att arbeta med elever med särskilda behov, men någon utbildning ges inte för detta.

Educational counselling and attention to diversity are basic principles of education and as such are part of the objectives of all educational establishments. All teachers should exercise these functions. Schools should likewise draw up Courses of Action for Tutorials and for Educational and Professional Guidance. (Spanish education system, 2002)

När jag besökt lektioner, men också diskuterat med spanska pedagoger som undervisar på min skola, har jag sett/ förstått att den spanska undervisningen mer än den svenska går ut på att lära ut, så kallad förmedlingspedagogik, alltså att läraren presenterar fakta och vad som ska läras in oavsett vilka elever som sitter framför henne/honom. En stor del av läxorna består också av utantillärning, vilket naturligtvis inte premierar eget kreativt tänkande. Erfarenhetsmässigt vet man ju att en del elever, som ibland har svårigheter att ta till sig den traditionella undervisningen, kan ha större förmåga till ett kreativt, inte bundet, tänkande.

På 1600-talet verkade Johan Amos Comenius, han menade på att alla elever skulle förstå, se samband, upptäcka delar, dra egna slutsatser. Han tyckte också att eleverna skulle söka upp det som de undervisades om i verkligheten. (Claesson, 2002)

Enligt senaste PISA – undersökningen (2006) visade resultaten att 15-åringarna i de spanska skolorna uppvisade betydligt sämre resultat än de svenska när det gällde ämnena matematik och modersmål. Frågan är om stödet till elever i behov av särskilt stöd verkligen räcker för att eleverna skall utvecklas maximalt.

Tidigare resultat av liknande undersökningar har också visat samma resultat, vilket föranlett beslut om att skolstarten i de spanska skolorna skall vara allt lägre ner i åldrarna. Därför börjar barnen i skolan när de är 3 eller 4 år gamla.

...får traggla och traggla, lära sig utantill och de får läxor. Saker som svenska barn lär sig under mycket kort tid – tack vare att de är mogna för det några år senare - får spanska elever öva på i oändlighet. Som fyraåringar förväntas de sitta stilla under lång tid i klassrumssituationer. Det är synd om de spanska barnen. Men föräldrarna är rädda att deras barn ska 'missa tåget' och ställer upp på detta. (Hedström, 2007,a)

6.4 Kunskapssyn i den spanska grundskolan

När jag har studerat den spanska skolans pedagogik upplever jag att man mycket mera än i Sverige har en positivistisk kunskapssyn. Man förmedlar i skolorna fakta och kunskap, på ett för alla elever liknande sätt, oavsett elevernas tidigare kunskaper eller erfarenheter.

Eleverna får från första början mycket strukturerad undervisning i till exempel engelska, modersmål och så vidare. (Hedström, 2007,a)

Då läraren har monopol på att förmedla kunskapen, finns heller ingen anledning till samtal om eventuella olika uppfattningar eller upplevelser som rör ämnet.

Enligt de skolor jag studerat äger elever i behov av särskilt stöd, och som inte har möjlighet att följa tempot i den reguljära undervisningen, själva problemet och ska åtgärdas och behandlas för sina problem.

Även när det gäller specialpedagogiken så är kunskapssynen densamma. Eleverna diagnostiseras med hjälp av tester, enkäter och kartläggning för att visa på olika individuella skillnader. Denna kunskapssyn är motsatt den hermeneutiska kunskapssynen där man menar att lärandet sker utifrån tidigare erfarenhet, vilken utmanas, omprövas och omdefinieras i ljuset av ny kunskap/undervisning. (Ullstadius & Berndtsson, 2007)

Inte heller finns några spår av den fenomenografiska kunskapssynen, där elevernas uppfattningar efterfrågas och läraren utgår från variationen av uppfattningar i gruppen. (Ullstadius & Berndtsson, 2007)

6.5 Specialpedagogiska uppgifter

En svensk specialpedagog har som en av sina mycket viktiga uppgifter att handleda pedagoger för att dessa skall bli bättre rustade för elever som är i behov av särskilt stöd. Detta sker i form av enskild handledning, men även tillsammans i hela arbetslaget. Vikten av handledning styrks i en rad skrifter och erfarenhetsmässigt.

..handledning presenteras som ett redskap för att tackla de många krav och utmaningar, som människor i olika yrkesgrupper möter. Det handlar inte bara om att bemästra krav och utmaningar, utan även om kompetensutveckling i yrken där man på olika sätt arbetar med människor. (Gjems, 2006)

Inom den spanska grundskolan finns det, enligt intervjuerna, ingen tid till, eller behov av någon handledning. Arbetslagsarbetet är i princip också obefintligt, då varje lärare arbetar för sig själv med betydligt flera undervisningstimmar. Eftersom den mesta stödundervisningen sker utanför klassens ram, trots det som står i styrdokumentet, finns heller inget intresse för någon handledning.

Jag anser att de genomför allt det som behövs och allt de kan. Det gör de på ett mycket tillfredsställande sätt. (Pedagog)

6.6 Förslag till fortsatt forskning

Efter min studie av hur elever i behov av särskilt stöd får sin undervisning i det spanska skolsystemet finns det flera förslag till fortsatt forskning inom just detta område.

Det skulle vara intressant att göra flera intervjuer med elever och föräldrar där de ger sin syn på undervisningens positiva och negativa effekter på eleven. Hur upplever man att få beskedet att man från skolans sida inte kan göra något mera, att man till och med måste byta skola för att man inte ”platsar”? En uppföljande studie efter 5 år skulle också vara intressant och då gärna inbegripa både elever som är i behov av särskilt stöd och de som inte anses vara det.

Med anledning av resultaten av PISA – undersökningen (2006) skulle det också vara intressant att göra en jämförande studie mellan de specialpedagogiska insatserna i Finland, Sverige och Spanien.

6.7 Specialpedagogiska lärdomar av undersökningen

Vilka slutsatser kan man då dra av denna undersökning?

För mig syns det vara så att man inom den spanska skolan har en positivistisk kunskapssyn, vilken bland annat innebär att man använder sig av förmedlingspedagogik. Eleverna ska lyssna, lära sig utantill och sedan upprepa det de läst eller hört så noggrant som möjligt. Någon hänsyn till elevernas olika erfarenheter tas inte. Man använder ofta psykologer för att förklara varför elever inte kan följa den ordinarie undervisningen. Det är eleven som äger problemet.

Man ser ofta enbart till elevens intellektuella kapacitet och glömmer resten av personen. En elev i behov av särskilt stöd ges eventuellt stöd utanför klassens ram, trots forskning som visar på vikten av att stöd ska ges i ett socialt sammanhang för att få bästa effekt.

De specialpedagoger som arbetar inom den svenska skolan har som uppgift att vara handledare för pedagogerna i skola och förskola vilket också innebär en kontinuerlig fortbildning och ökad förståelse av hur man ger stöd till elever som är i behov av detta och framförallt hur man kan förändra miljön och undervisningen för att tillmötesgå elevens behov.

I den svenska lärarutbildningen lyfter man fram vikten av att alla pedagoger skall få en specialpedagogisk fortbildning, vilket bland annat skrivits ned i SOU 1999:63.

Det är Lärarutbildningskommitténs förhoppning att den generella struktur till ny lärarutbildning, som här föreslås, lägger grunden till både en bredare och mera riktad specialpedagogisk kompetens inom hela skolväsendet. Exempelvis kommer möjligheten att välja specialpedagogik som inriktning, sannolikt att medföra att skolan i en framtid får flera lärare med specialpedagogisk kompetens. (SOU 1999:63, s. 202)

6.8 Slutord

Syftet med arbetet var att undersöka hur de spanska pedagogerna arbetar med elever i behov av särskilt stöd. Metoden som användes var dels att skicka ut enkäter till flera skolor och pedagoger, dels att göra intervjuer med pedagoger och föräldrar, dels att studera de spanska styrdokumenterna och andra dokument som skrivits i ämnet.

Det som framkommit i undersökningen är, elever som plockats ut ur sin sociala grupp för att ges extra undervisning, som inte klarar all utantillärning, föräldrar som inte får vara involverade i sina barns skolgång, pedagoger som står handfallna när elever inte förstår undervisningen, eftersom lärarutbildningen inte innehåller någon specialpedagogisk utbildning. Detta styrker mig i åsikten om att den svenska specialpedagogiken tagit till sig ny forskning och utvecklats positivt. Förhållningssättet mot elever och föräldrar i den svenska skolan har större möjligheter att ge trygga elever med självförtroende.

Referenser

- Att arbeta med särskilt stöd – några perspektiv.* (2002). Skolverket. Stockholm: Skolverket
- Att lära och leda - En lärarutbildning för samverkan och utveckling (SOU 1999:63).* (1999). Hämtad 7 december 2007: <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/24676>.
- Bedömning och betygssättning.* (2005). Skolverket. Stockholm: CE Fritzes AB.
- Classroom practice report, Spain.* Hämtad 20 maj, 2007: <http://www.european-agency.org/iecp/downloads/exchange%20-%20sec/Spain.doc>
- Claesson, S. (2002). *Spår av teorier i praktiken - Några skolexempel.* Lund: Studentlitteratur.
- Elevens framgång - Skolans ansvar. Ds 2001:19.* (2001). Utbildningsdepartementet. Stockholm: Fritzes
- European Agency for Development in Special Needs Education (2005). *Inclusive Education and Classroom Practice in Secondary Education, Summary Report.* Hämtad 20 maj 2007: http://www.european-agency.org/publications/agency_publications/ereports/downloads/iecp2/iecp_secondary_en.doc
- Gjems, L. (2006). *Handledning i professionsgrupper.* Lund: Studentlitteratur.
- Hedström, H. (2007). Barn bör börja skolan när de är sju år. *Specialpedagogik*, (6) s. 3.
- Hedström, H. (2007). Att vara som alla andra. *Specialpedagogik*, (6) s. 25.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun.* Lund: Studentlitteratur.
- Lindholm, S. (2003). *Forska och skriva – en liten vägledning.* Lund: Academia Adacta.
- Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94,*(2005). Skolverket. Västerås: Skolverket och CE Fritzes AB.
- PISA 2006 – Rapport 306* (2007). Skolverket. Hämtad 7 december 2007: <http://www.skolverket.se/sb/d/1716/a/10499>
- Salamancadeklarationen och handlingsram för undervisning av elever med behov av särskilt stöd.* (1994). Internationella konferensen om specialundervisning: tillgång och kvalitet|. Hämtad 7 december 2007: http://www.distans.sit.se/arkiv/1075/Styrdokument_mm/salamanc.pdf].
- Spanish Education System 2002.* (2002). Hämtad 7 december 2007: <http://www.mec.es/cide/espanol/publicaciones/estudios/inv2002see/inv2002seeingles.html>.
- Special education within the education system.* (2006). Hämtad 7 december 2007: http://www.european-agency.org/nat_ovs/spain/4.html.

- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*, Lund: Studentlitteratur.
- Szönyi, K.(2007). *Elever i särskilda undervisningsgrupper - elevers och föräldrars perspektiv*. Hämtad 7 december 2007:
http://www.sit.se/download/PDF/broschyre/elever_i_sarskilda_underv_grp_webb.pdf
- Trost, J. (2001). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.
- Ullstadius, E. & Berndtsson, I. (2007). *Specialpedagogiken som forskningsfält II*. Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet.
- Utbildningsdepartementet. (1994). *Grundskoleförordning (1994:1194)*. Hämtad 7 december 2007: <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1994:1194>.
- Vetenskapsrådet (2002), *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilagor

A. Enkätundersökning

Undervisning av elever i behov av särskilt stöd

Inledning

Mitt namn är Tuula Pelas och kommer från Sverige. Just nu arbetar jag som lärare på Colegio Escandinavo, La Moraleja, Madrid.

Efter nära tre års utbildning till specialpedagog har jag nu kommit fram till mitt examensarbete, som skall vara klart i januari 2008. Examensarbetet syftar till att vi som svenska specialpedagoger skall få möjlighet att dra lärdomar av specialundervisningen i de spanska skolorna. Jag skulle vara mycket tacksam om du skulle vilja hjälpa mig genom att besvara mina frågor. Är något oklart får du gärna höra av dig på e-mail: tuula@colegio.se.

Din bakgrund

1. Är du man eller kvinna? .....
2. Vilken är din ålder? .....
3. Vilken/ vilka utbildningar har du? .....
- .....
4. Hur lång var din utbildning?.....
5. Var utbildade du dig?.....
6. När tog du din examen? .....
7. Hur länge har du arbetat som lärare?.....
8. Vilken skola arbetar du på? .....
9. Hur många pedagoger arbetar på skolan?.....
10. Hur många elever går på din skola? .....
11. Vilken åldersgrupp arbetar du med?.....

Undervisning av elever i behov av särskilt stöd

12. Hur organiserar ni undervisningen för elever i behov av särskilt stöd för de elever som ..
  - a. ..inte följer studietakten?.....
  - .....
  - .....
  - b. ..har koncentrationssvårigheter (oroliga)? .....
  - .....
  - .....

- c. ..har svårigheter i ett eller några ämnen? .....
- .....
- .....
13. Får ni handledning av specialpedagoger eller motsvarande? .....
- .....
- .....
14. Hur är denna handledning utformad? .....
- .....
- .....
15. Hur kan föräldrarna påverka undervisningen av elever i behov av särskilt stöd? .....
- .....
- .....
16. Arbetar specialpedagogerna direkt med elever eller enbart med handledning av personalen?.....
- .....
- .....
17. Är dessa specialpedagoger knutna till skolans ledningsfunktion på något sätt? .....
- .....
- .....
18. Tänk på hur specialpedagogerna arbetar idag och skriv ner vilka andra arbetsuppgifter du tycker att de borde ha på din skola?.....
- .....
- .....

När du besvarat frågorna lämnar du dokumentet till den du fick det ifrån.

Tack för din medverkan!

2007-09-05

Tuula Pelas
Colegio Escandinavo
Camino Ancho 14
28100 Alcobendas
e-mail: tuula@colegio.se
tel: 686601437

B. Encuesta de investigación

Svarsexempel

Educación para alumnos de necesidades específicas

Introducción

Mi nombre es Tuula Pelas y soy de Suecia. Actualmente estoy ejerciendo como Profesora de Educación Primaria en el Colegio Escandinavo, (La Moraleja, Madrid). Aparte de mi trabajo como Profesora, estoy actualmente estudiando la Diplomatura de Educación Especial. Tras casi tres años de formación, he de realizar ahora mi trabajo de final de carrera para enero de 2008. Mi trabajo final consiste en una investigación sobre la Educación Especial de España con el fin de que nosotros, como pedagogos suecos, podamos tener la posibilidad de aprender e enriquecer nuestros conocimientos. Le agradecería mucho si Usted pudiera responder unas preguntas para mi investigación. Si necesita cualquier aclaración puede ponerse en contacto conmigo a la dirección de e-mail: tuula@colegio.se.

Datos personales y laborales

19. Hombre o mujer   Mujer .....
20. Edad   34 .....
21. Títulos académicos y formación   LICENCIADA EN CIENCIAS DE LA EDUCACIÓN
Actualmente estudiando magisterio (especialidad audición y lenguaje) Magisterexamen i
alla ämnen runt skola och utbildning (en femårig utbildning) nu studerar treårig utbildning
för att arbeta med hörsel och språksvårigheter.....
.....
22. Duración de los estudios   5 años .....
23. Universidad de formación   Complutense (Madrid) .....
24. Año de titulación   1996.....
25. Años de experiencia laboral de Profesor/a   5 .....
26. Nombre del centro educativo actual donde Usted trabaja   IES Complutense .....
27. ¿Cuántos Profesores / pedagogos de Educación Especial trabajan en su centro? 3 .....
28. Número de alumnos del centro: No lo sé.....
29. Edad del alumnado con quienes usted trabaja: de 12 a 16 años .....

Enseñanza para alumnos con necesidades educativas especiales

Todas las preguntas a continuación están referidas al centro donde usted ejerce

30. ¿ Cómo se organizan en su centro la enseñanza para los alumnos de necesidades educativas especiales quienes

- a. ..no pueden seguir el ritmo de la mayoría de la clase? Si es debido a una discapacidad con informe psicopedagógico se hace una adaptación curricular, de los objetivos, contenidos y criterios de evaluación. Salen de vez en cuando de la clase en pequeños grupos (2/3 o 4 alumnos) con la profesora de educación especial para refuerzo de las asignaturas instrumentales, bajo la supervisión del orientador (pedagogo o psicólogo) Om man har en elev med svårigheter som man d vs har tagit uti med och utvärderat svårigheter med hjälp av bl a en enkät (informe) genomför man ett åtgärdsprogram som är anpassat till ämnena, man sätter ut mål, innehåll och hur man ska utvärdera detta. Ibland får eleverna med svårigheter gå ifrån klassen med specialläraren för extra stöd, det gör man oftast i mindre grupper från 2-4 elever i varje grupp, man följer upp det specialläraren gör med hjälp av en ”orientador” (rådgivare) som oftast är psykolog eller pedagog.....
- b. ..tienen dificultades de concentración, atención (inquietos)? Solamente si tienen discapacidad con informe o si están en situación de desventaja social reciben apoyo de personal especializado. En la ESO se forman también grupos de alumnos que tienen pequeños problemas pero tienen interés y se cree que pueden sacar el título. Esos grupos (que se llaman Diversificación) reciben una metodología más integradora, menos asignaturas y agrupadas. om man har utvärderat eleven svårigheter med hjälp av en enkäten (informe) eller om eleven i fråga har en svår social situation så för de extra hjälp, i de högre stadierna högstadiet så kan man skapa mindre grupper med elever som har problem men som är intreserade över att få skolgången färdig, dessa grupper kallas för ”mångfaldiga”? de erhåller speciellt undervisningsätt, mer integrerat och med färre ämnen. ....
- c. ..tienen dificultades en una o varias asignaturas? Reciben refuerzo como optativa en lugar de segundo idioma extranjero.....

31. Reciben los Profesores de Educación especial supervisión de otros pedagogos de educación especial o equipos psicopedagógicos en su centro? En primaria hay equipos psicopedagógicos por zonas que visitan periódicamente los centros. En secundaria hay

uno o dos orientadores estables en el centro Det finns ett så kallat arbetslag som oftast består av en psykolog, speciallärare, ev.logoped, f r o m årskurs 1-6 arbetar de och de besöker varje skola med jämna mellanrum. På högstadiet finns det alltid en eller två ”rådgivare”...Vi pratar nu om de officiella skolorna (eleverna betalar ej skolan men böckerna).

.....

.....

32. En ese caso cómo se desarrolla esa supervisión? El centro elabora un documento que se llama Plan de Atención a la Diversidad en donde se recogen todas las medidas para los diferentes perfiles de alumnos implicados y los distintos profesionales especialistas que intervienen. El orientador se reúne periódicamente con los especialistas y con los tutores de estos alumnos, a veces con las familias, y es el orientador el que evalúa los nuevos casos de alumnos cuando los profesores los detectan en clase o en el caso de alumnos de nueva incorporación Skolan genomför ett dokument som heter “Plan för att uppmärksamma olikheter”, i detta dokument samlar man, fyller i de olika svårigheterna som eleverna har i svåra och hur svåra de är och även vilka lärare och ev. speciallärare som är inblandade. Rådgivaren samtalar regelbundet med lärarna och specialläraren som har eleven i fråga, iband även med familjen och det är rådgivaren som observerar och utvärderar ev. nya elever med svårigheter i det fallet då en lärare kommer och säger att han / hon har svårigheter eller när någon ny elev börjar brukar även denne rådgivare vara på plats, jag skulle nog säga att det är som en kurator .....
33. ¿De qué manera pueden los padres intervenir o ayudar a la enseñanza de sus hijos respecto a la educación especial de su centro? .....Se entrevistan con los tutores y con los profesores especialistas y se implican según su voluntad, se les orienta en las estrategias que pueden seguir genom att träffa lärarna och specialläraren och att de själva hjälper till och vill se en förändring, man föreslår ev. strategier för deras barn.....
34. ¿Los Profesores de Educación especial trabajan directamente con los alumnos o de otra manera, como por ejemplo a través de la supervisión y la colaboración con el resto del personal? Casi siempre trabajan con los alumnos fuera del aula en grupos pequeños o a veces individualmente. Según la normativa deberían entrar con mayor frecuencia al aula y realizar su apoyo dentro, pero la realidad es que no se hace así Nästan alltid arbetar de utanför klassrummet i mindre grupper eller enskilt med en elev, enligt vissa normer bör de vara mer närvarande i klassrummet under lektionerna och stötta där, dock motsvarar

det inte verkligheten, d v s de är inte i klassrummen .....

- .....
35. ¿Los Profesores de Educación especial están ligados o supervisados por la dirección del centro. En ese caso, en qué manera? Como son personal del centro dependen del jefe de estudios y la supervisión técnica la lleva el orientador. Eftersom de är personal på skolan i fråga så är de ledda av rektorn samt studierektorn, även "rådgivaren /kuratorn" .....
- .....
36. Piense en cómo los Profesores de Educación especial trabajan hoy en su centro y describa que otras funciones o tareas, según su opinión, deberían tener. Tienen mucho trabajo y no podrían hacer mucho más. Cuando en un centro no hay muchos alumnos con discapacidad pueden atender a otros que solamente tienen dificultades, pero lo normal es que solamente atiendan a los que presentan alguna discapacidad. De har mycket arbete och de skulle inte kunna göra mycket mer än vad de har tid till att göra. Normalt sett så är de endast tillsammans med de elever som har grava svårigheter (förståndshandikappade, barn som är döva eller blinda...), om inte det är fallet så hjälper de till med eleverna som har andra inte så "grava" svårigheter .....

.....

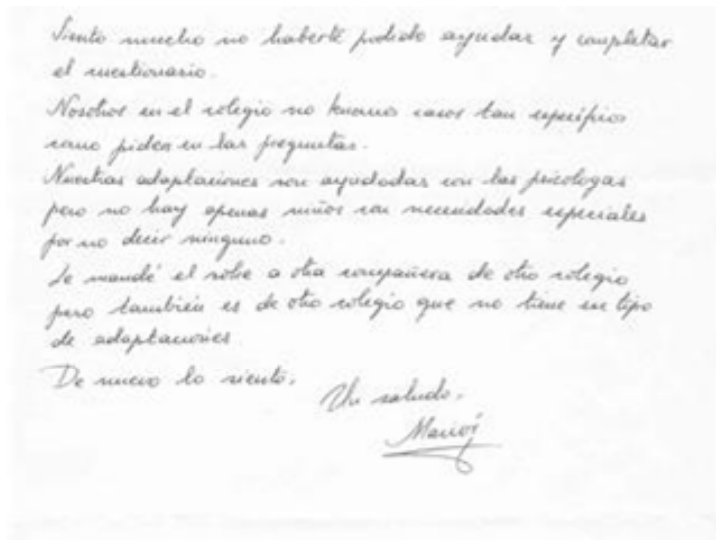
.....

Cuando haya respondido a las preguntas le pido que por favor entregue la encuesta, lo antes posible, a la persona que se la haya entregado. Muchas gracias por su colaboración.

2007-09-11

Tuula Pelas
Colegio Escandinavo
Camino Ancho 14
28100 Alcobendas
e-mail: tuula@colegio.se
tel: 686601437

C. Enkät svar

Jag är ledsen att jag inte kan hjälpa dej med enkäten. Vi här på skolan har inte de specifika fall som dina frågor handlar om. Våra "åtgärdsprogram" utarbetas av psykologerna, dock har vi knappt några elever med särskilda behov, rättare sagt ingen. Jag sände detta till en annan lärare på en annan skola, dock har den skolan inte heller elever med särskilda behov.

Återigen, jag är ledsen.
Hälsningar

D. Spanska skolsystemet

1

Principles, structure and administration of the education system

13

GRAPH 1.1. STRUCTURE OF THE SPANISH EDUCATION SYSTEM. GENERAL EDUCATION

